

Політологія

УДК 327+321.64]:342.392(728.4)"2019/..."

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19369298>

**Політичні і соціальні зміни в Сальвадорі в період президенства Наїба
Букеле**

Волошенко Інна Олександрівна,

к.політ. н, доцент кафедри міжнародного регіонознавства,

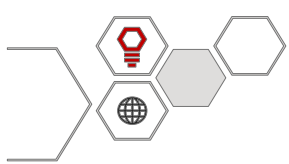
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0007-2879-5991>

Прийнято: 17.05.2025 | Опубліковано: 30.05.2025

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу політичних і соціальних трансформацій у Сальвадорі в період президентства Наїба Букеле (2019 - дотепер). Метою дослідження є виявлення сутнісних рис «букелізму» як специфічної моделі управління та визначення наслідків здійснюваних перетворень для демократичного інституційного устрою країни, стану безпеки й регіонального балансу сил у Центральній Америці. Дослідження здійснено із застосуванням методів порівняльного аналізу, системного підходу та вторинного аналізу наявної наукової літератури. Контент-аналіз академічних публікацій провідних дослідників політичного процесу в Сальвадорі та Латинській Америці слугує методологічним підґрунтям дослідження. Встановлено, що президентство Букеле характеризується феноменом «мілленіального авторитаризму» - синтезу традиційних популістських і авторитарних методів управління з сучасним медіабрендингом у соціальних

мережах. Виявлено ключові механізми концентрації влади: підпорядкування судової гілки влади, конституційні маніпуляції, придушення незалежних засобів масової інформації та громадянського суспільства. Здійснено аналіз ефективності політики по боротьбі з організованою злочинністю («режиму надзвичайного стану»), яка призвела до значного зниження показника вбивств - з 36 на 100 тис. жителів у 2019 р. до 1,9 на 100 тис. у 2024 р., - однак супроводжується системними порушеннями прав людини, масовими безпідставними затриманнями та підривом верховенства права. Встановлено, що незважаючи на декларовану боротьбу з корупцією та злочинністю, уряд не вживає системних заходів для вирішення структурних причин злочинності - низького рівня життя та соціальної нерівності. «Букелізм» є прикладом нового типу авторитаризму, що використовує підтримку громадян в умовах криз безпеки для руйнування демократичних інститутів і становить серйозну загрозу для демократичного розвитку Центральної Америки.

Ключові слова: Сальвадор; авторитаризм; букелізм; Центральна Америка.

Political and Social Changes in El Salvador During Nayib Bukele's Presidency

Inna Voloshenko,

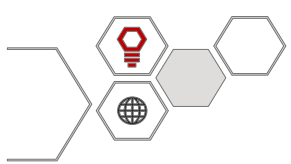
PhD (Polit.), Associate Professor of the Department
of International Regional Studies,

Educational and Scientific Institute of International Relations

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0007-2879-5991>

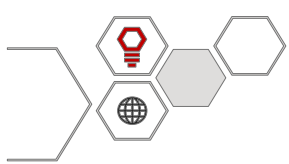
Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the political and social transformations in El Salvador during the presidency of Nayib Bukele (2019

- present). The aim of the study is to identify the essential characteristics of "Bukelism" as a specific governance model and to determine the consequences of the ongoing transformations for the democratic institutional framework of the country, the state of security, and the regional balance of power in Central America. The study employs comparative analysis, a systemic approach, and secondary analysis of existing scholarly literature. Content analysis of academic publications by leading researchers of the political process in El Salvador and Latin America serves as the methodological foundation. It has been established that Bukele's presidency is characterized by the phenomenon of "millennial authoritarianism" - a synthesis of traditional populist and authoritarian governance methods with a polished social-media brand. The key mechanisms of power concentration have been identified: subordination of the judiciary, constitutional manipulation, and suppression of independent media and civil society. An analysis of the anti-gang policy (the "state of exception") has been conducted; this policy led to a significant reduction in the homicide rate - from 36 per 100,000 inhabitants in 2019 to 1.9 per 100,000 in 2024 - but is accompanied by systemic human rights violations, mass unwarranted detentions, and the undermining of the rule of law. "Bukelism" represents a new type of authoritarianism that exploits citizen support during security crises to dismantle democratic institutions and poses a serious threat to democratic development throughout Central America.

Keywords: El Salvador; authoritarianism; bukelism; Central America.

Постановка проблеми. Сальвадор є однією з найдинамічніших арен регіональних трансформацій сучасної Центральної Америки. Після завершення кривавої громадянської війни 1979 - 1992 рр. країна так і не змогла забезпечити стійкого економічного зростання, подолати структурну бідність та зупинити масову еміграцію населення. Потужний вплив транснаціональних кримінальних угруповань - «пандільяс», насамперед *Mara Salvatrucha* (MS-

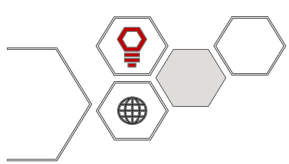

13) і *Barrio 18* - перетворив Сальвадор на одну з найнебезпечніших країн Латинської Америки. [1, с. 21] Традиційні партії - правий Націоналістський республіканський альянс (ARENA) і лівий Фронт національного визволення імені Фарабундо Марті (FMLN) - не змогли докорінно змінити цю ситуацію, породивши глибоку суспільну кризу довіри до демократичних інститутів.

Саме в цьому контексті перемога на президентських виборах 2019 р. аутсайдера Наїба Букеле - молодого підприємця-популіста без асоціацій зі «старими» партіями - стала закономірним наслідком акумульованого суспільного невдоволення. [2, с. 296] Президентство Букеле вирізняється безпрецедентним поєднанням реальних досягнень у сфері громадської безпеки та масштабного демонтажу демократичних інститутів. Феномен «букелізму» вийшов далеко за межі Сальвадору, перетворившись на своєрідний зразок для наслідування авторитарними лідерами регіону. Тому розуміння механізмів, наслідків і перспектив цього феномена має не лише наукове, а й вагомое практичне значення для захисту демократичних цінностей у Латинській Америці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних дослідників феномена «букелізму» провідне місце посідає М. Мелендес-Санчес, який запровадив поняття «мілленіального авторитаризму» для характеристики специфічної стратегії Букеле, що поєднує традиційні популістські апеляції та класичну авторитарну поведінку з брендом соціальних медіа. [1, с. 19] Фундаментальний внесок у вивчення цього феномена здійснила С. Вольф, яка досліджує трансформацію Сальвадору в «електоральну автократію»: за її висновками, Букеле використовує державну владу передусім для зміцнення власного режиму, а не для вирішення реальних соціальних проблем. [2, с. 300]

У ширшому контексті демократичного відкату важливими є праці С. Левіцкого та Д. Зіблата, які описали типові механізми «м'якого» підриву демократії через легальні засоби - захоплення державних органів,

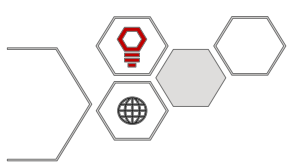

нейтралізацію опонентів та розмивання верховенства права. [3] С. Гаггард та Р. Кауфман систематизували глобальні закономірності демократичного регресу, вказавши на роль виконавчої агресії як основного вектора зруйнування демократичного устрою в сучасному світі. [4]

Окрему дослідницьку лінію формують праці про організовану злочинність у Сальвадорі. Х. М. Крус та А. Дуран-Мартінес проаналізували «угоди насильства» між кримінальними угрупованнями та державою, пояснюючи логіку їх утворення та наслідки для рівня насильства. [5, с. 198] С. Вольф у монографії «*Mano Dura*» здійснила комплексне дослідження еволюції політики по боротьбі з організованою злочинністю Сальвадору, встановивши, що «залізна рука» як самостійна стратегія лише поглиблює кримінальну проблему без усунення її кореневих причин. [6, с. 87] Х. М. Крус дослідив трансформацію «мар» від молодіжних угруповань до транснаціональних злочинних мереж. [7, с. 380] В. Гарсія Пінсон розкрила альтернативні механізми стримування насильства в Сальвадорі через організацію громад та транснаціональні мережі підтримки. [8, с. 563]

Л. Молінарі простежила процес консолідації влади Букеле та парадокс електоральної підтримки, яку він здобув попри відкриті конституційні порушення. [9, с. 35] С. Вольф у більш ранньому дослідженні проаналізувала феномен *Mara Salvatrucha* як організованої злочинної мережі. [10, с. 65] Х. М. Крус детально дослідив взаємозв'язок між кримінальним насильством та демократизацією в Центральній Америці. [11, с. 1]. Г. А. Флорес-Масіас та Дж. Заркін дослідили загальні закономірності мілітаризації правоохоронних органів у Латинській Америці. [15, с. 521]

Попри значну кількість досліджень, у науковій літературі ще недостатньо вивченим залишається комплексний взаємозв'язок між досягненнями у сфері безпеки та прискоренням демократичного відкату, а також питання про довгострокові наслідки «букелізму» для соціально-

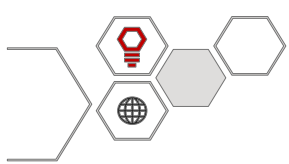

економічного розвитку Сальвадору та стабільності демократії в регіоні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг академічних публікацій, у науковому дискурсі залишаються недостатньо дослідженими принаймні кілька аспектів. Бракує комплексного аналізу зв'язку між заходами по боротьбі з організованою злочинністю та конституційною деградацією - тобто питання про те, як саме успіх у сфері безпеки слугує інструментом легітимації авторитарної консолідації. Залишається невирішеною проблема визначення довгострокових соціально-економічних наслідків «букелізму» в умовах, коли структурні причини злочинності та нерівності лишаються без уваги. Потребує поглибленого аналізу питання «ефекту доміно», тобто реального впливу феномена «букелізму» на демократичні процеси в сусідніх державах Центральної Америки. Саме ці невирішені проблеми визначають актуальність і наукову новизну пропонованого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз основних векторів політичної та соціальної трансформації Сальвадору в президентський період Наїба Букеле (від 2019). Завдання дослідження: 1) проаналізувати передумови приходу Букеле до влади та охарактеризувати ідейно-методологічну основу «букелізму»; 2) дослідити механізми підриву демократичних інститутів та конституційних засад; 3) оцінити результати політики по боротьбі з організованою злочинністю та їхні наслідки для стану прав людини; 4) визначити соціально-економічні наслідки перетворень та перспективи подальшої регіональної трансформації

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розуміння специфіки сучасного Сальвадору необхідно звернутися до контексту, що передував приходу Букеле до влади. Від початку 1990-х рр. два партійних блоки - правий ARENA та лівий FMLN - монополізували сальвадорський політичний простір. Жодному з них так і не вдалося докорінно змінити соціально-

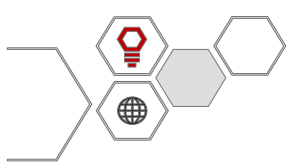

економічну ситуацію: рівень бідності залишався стабільно високим, ВВП на душу населення зростав украй повільно, а корупція та злочинність перетворилися на постійний фон повсякденного життя. За опитуванням 2012 р., близько двох третин сальвадорців оцінювали поточну ситуацію в країні як порівнянну з часами громадянської війни або навіть гіршу. [17]

За таких умов перемога Букеле у лютому 2019 р. з результатом 53,4% голосів стала закономірним наслідком суспільного розчарування. [2, с. 297] М. Мелендес-Санчес охарактеризував стратегію Букеле поняттям «мілленіальний авторитаризм» - сплавом традиційних популістських апеляцій із класичною авторитарною поведінкою та бездоганно відшліфованим особистим брендом у соціальних мережах. [1, с. 22] Президент, відомий активністю в Twitter, цілеспрямовано культивував образ «найкрутішого президента у світі». За цим іміджем приховувалася системна стратегія: соціальні мережі використовувалися не лише для самопрезентації, а й як інструмент управління суспільним дискурсом і нейтралізації критики. [13, с. 14]

Концептуальне ядро «букелізму» полягає не в наявності чіткої ідеологічної програми, а у використанні специфічних методів утримання влади. С. Вольф виділяє три ключові компоненти цієї моделі: народна підтримка як ресурс легітимації в обхід формальних демократичних процедур; нейтралізація незалежних інституцій як інструмент накопичення влади; та медіакомунікація як засіб конструювання потрібної публічної реальності. [2, с. 299] Дослідники наголошують, що «букелізм» є не стільки ідеологією, скільки набором управлінських практик, що виявилися надзвичайно ефективними в умовах суспільної кризи довіри та хронічного відчуття небезпеки.

Систематичний підрив демократичних інститутів Сальвадору розпочався відразу після приходу Букеле до влади. Рішучий поворот стався у 2021 р.: після перемоги партії «Nuevas Ideas» на парламентських виборах, за

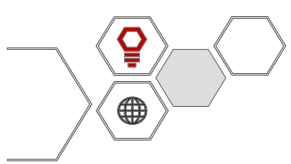

якої вона здобула 56 з 84 мандатів, новообрана Законодавча асамблея вже 1 травня 2021 р. відправила у відставку всіх п'ять суддів Конституційного суду Верховного суду Сальвадору та генерального прокурора, замінивши їх лояльними до президента особами. [2, с. 302] Цей крок, вчинений протягом кількох годин після першого засідання нової Асамблеї, не мав прецедентів у новітній сальвадорській демократії та отримав широке засудження з боку США, ЄС та Організації американських держав.

С. Левіцкі та Д. Зіблат описали саме такі механізми «м'якого» підриву демократії: захоплення судових органів, нейтралізація прокуратури та встановлення контролю над засобами масової інформації перетворюють демократичний фасад на оболонку реального авторитаризму. [3] За цією ж логікою, у вересні 2021 р. реструктурований Конституційний суд ухвалив рішення, яке дозволило Букеле балотуватися повторно - попри пряму конституційну заборону негайного переобрання діючого президента. [2, с. 306] У лютому 2024 р. Букеле переміг із 85% голосів і сформував у парламенті надзвичайну більшість. [9, с. 36]

Консолідація влади прискорилася після переобрання. У січні 2025 р. Законодавча асамблея ратифікувала поправки до конституції, що скасовували вимогу затвердження конституційних змін двома послідовними скликаннями парламенту. Це надало Букеле можливість переписувати основний закон країни без суттєвих процедурних обмежень. [2, с. 308] У вересні 2024 р. Асамблея обрала сім нових суддів Верховного суду без жодної реальної публічної участі чи процедурної прозорості. Так відбулося остаточне поглинання судової гілки влади виконавчою.

Паралельно посилювалися обмеження свободи преси. Провідне незалежне видання «*El Faro*», що розслідувало корупцію та зв'язки уряду з бандами, зазнало систематичного цифрового стеження та було змушене перенести редакцію до Коста-Рики. [2, с. 315] Асоціація журналістів

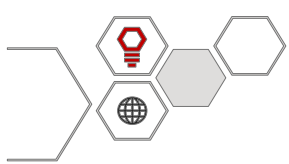

Сальвадору зафіксувала різке зростання нападів на журналістів: від 187 випадків у 2022 р. до 466 у 2024 р., причому більшість інцидентів пов'язана з діями офіційних осіб. [16]

С. Гаггард та Р. Кауфман пов'язують логіку демократичного відкату з явищем «виконавчої агресії», при якому лідери, обрані демократичним шляхом, послідовно руйнують засади системи стримування і протипаг. [4, с. 44] У Сальвадорі цей процес реалізується в прискореному темпі, чому сприяє відсутність реальної опозиції, слабкість громадянського суспільства та широке схвалення населення, зумовлене відчутними результатами в сфері безпеки.

Організована злочинність у Сальвадорі є структурною соціальною проблемою, що сягає коренями у травму громадянської війни та масову депортацію сальвадорців зі США в 1990-х рр. Саме тоді до країни повернулися члени банд, сформованих у Лос-Анджелесі - насамперед MS-13 і Barrio 18, - які поступово трансформувалися з молодіжних угруповань у потужні транснаціональні злочинні мережі. [7, с. 382] До 2015 р. Сальвадор мав найвищий у світі рівень вбивств - 103 на 100 тис. населення. [10, с. 67] За оцінками дослідників, близько 75% сальвадорських підприємств виплачували бандам систематичний рекет. [12, с. 178]

Попередні уряди застосовували два основні підходи. Перший, «*mano dura*» («залізна рука»), полягав у посиленому поліцейсько-військовому тиску на банди. С. Вольф встановила, що такий підхід, як правило, лише консолідував кримінальні угруповання, стимулюючи рекрутування і зміцнення внутрішньої структури. [6, с. 120] Г. А. Флорес-Масіас та Дж. Заркін зафіксували аналогічну закономірність: жорсткість без системності призводить до ескалації, а не до сталого зниження насильства. [15, с. 527] Другий підхід передбачав таємні переговори з лідерами банд щодо встановлення неформального перемир'я; угода 2012 р. дала тимчасовий ефект,

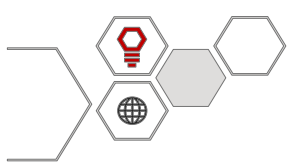
але залишалася незаконною та нестійкою. [5, с. 200]

Наїб Букеле спочатку вдався до прихованого варіанту другого підходу: президент майже одразу після приходу до влади розпочав таємні переговори з лідерами банд, пропонуючи покращення умов утримання у в'язницях в обмін на зниження рівня насильства. [16] Х. М. Крус та А. Дуран-Мартінес визначають такі «кримінальні пакти» як нестійку форму регулювання насильства, що врешті-решт поглиблює структурну проблему. [5, с. 204]

Обвал цих угод відбувся у драматичних обставинах: 25 - 27 березня 2022 р. у країні було вчинено 87 вбивств за три дні - найвищий показник за три десятиліття. У відповідь 27 березня 2022 р. уряд запровадив «режим надзвичайного стану», що призупиняв низку конституційних прав: право на захисника, захист від безпідставних арештів, свободу зібрань та таємницю комунікацій. Мінімальний вік кримінальної відповідальності був знижений до 12 років. [18]

Статистично результати виявилися вражаючими: рівень вбивств знизився з 36 на 100 тис. у 2019 р. до 7,8 у 2022 р. і лише 1,9 на 100 тис. у 2024 р. - один із найнижчих показників у Латинській Америці. [2, с. 310] Кількість затриманих перевищила 91 650 осіб, що забезпечило Сальвадору найвищий у світі рівень ув'язнення - близько 2% населення. [2, с. 311] Для розміщення такої кількості ув'язнених у 2023 р. було відкрито Центр утримання тероризму (SECOT) з проєктною місткістю 40 тис. чоловік - найбільший ізолятор у Латинській Америці. [9, с. 37]

Дослідники пояснюють масову підтримку жорсткого курсу концепцією «пунітивного дарвінізму»: в суспільствах, де страх перед насильством є повсякденним досвідом, виборці схильні підтримувати найрадикальніші варіанти безпекової політики, відмовляючись від власних громадянських прав. [12, с. 182] Дж. Д. Розен встановив, що аналогічні закономірності спостерігаються й у Гондурасі та Мексиці: суспільна підтримка репресивної

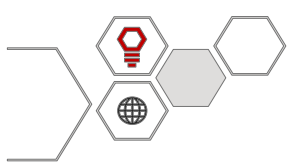
антикримінальної стратегії обумовлена передусім емоційним фактором страху. [14, с. 122]

Водночас режим надзвичайного стану породив нові гострі диспропорції. За оцінками правозахисних організацій, до 40% затриманих не мали реального стосунку до банд. В. Гарсія Пінсон фіксує, що під приводом боротьби зі злочинністю переслідувань зазнали правозахисники, профспілкові лідери та журналісти. [8, с. 570] Умови утримання у СЕСОТ - без відвідин, освіти і реабілітаційних програм - розкритиковані ООН як такі, що суперечать міжнародним стандартам поводження з ув'язненими. Х. М. Крус вказує, що за відсутності системних інвестицій у соціальну сферу нинішня «перемога» над бандами ризикує виявитися тимчасовою. [11, с. 25]

Незважаючи на значне поліпшення ситуації в сфері безпеки, структурні соціально-економічні проблеми Сальвадору залишаються невирішеними. Рівень бідності та коефіцієнт Джині практично не змінилися за роки президентства Букеле. Курс на жорстку фіскальну ощадливість супроводжувався скороченням соціальних видатків та масовими звільненнями педагогів і медичних працівників. [19]

Запровадження Bitcoin як законного платіжного засобу в 2021 р. - безпрецедентний крок у світовій практиці - було з великим скептицизмом сприйнято МВФ та міжнародними фінансовими інституціями. Заявлені інвестиційні проєкти («Surf City», «Bitcoin City») залишаються переважно медійними подіями, а не реальними двигунами економічного зростання, тоді як ВВП зростає традиційно низькими для країни, що розвивається, темпами - близько 2% щорічно. [2, с. 318]

Х. М. Крус встановив, що соціально-економічна депривація є первинним структурним чинником розвитку кримінальних угруповань у Центральній Америці: бідність, безробіття та відсутність освітніх можливостей безпосередньо живлять рекрутування до банд. [11, с. 15] Відсутність

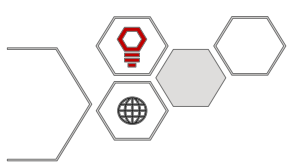
системних реформ у цій сфері означає, що навіть успішне придушення поточної активності банд не розриває порочного кола: нові покоління молодих сальвадорців перебуватимуть у тих самих умовах, що й попередні.

Показовим є й індекс сприйняття корупції: за роки президентства Букеле показники прозорості управління погіршилися. Дослідники пов'язують це з концентрацією влади навколо президентської родини та пов'язаних з нею ділових кіл, що перетворює антикорупційну риторика Букеле на інструмент нейтралізації опонентів, а не реального підвищення доброчесності публічного управління. [2, с. 316]

«Букелізм» вийшов за межі Сальвадору і перетворився на привабливу регіональну модель. Президентка Гондурасу Ксіомара Кастро запровадила надзвичайний стан, скориставшись сальвадорським прикладом. Аргументи на користь жорсткої моделі боротьби зі злочинністю лунали й у виступах лідерів Гватемали, Панами та Еквадору. У США Букеле отримав захоплений прийом від правоконсервативної аудиторії, яка представила його методи як зразок боротьби зі злочинністю. [9, с. 40]

В. Гарсія Пінсон наголошує, що поширення силових моделей стримування насильства відтісняє на узбіччя альтернативні, більш стійкі підходи, засновані на організації громад, соціальній реінтеграції та транснаціональних мережах підтримки. [8, с. 575] Дослідники демократичного відкату підкреслюють, що ефективна протидія «букелізму» як регіональній тенденції потребує не лише зовнішнього тиску, а й системних інвестицій у соціальну сферу, антикорупційну інфраструктуру та зміцнення незалежних інститутів. [13]

Найбільш тривожним аспектом цієї регіональної динаміки є те, що успіх Букеле демонструє авторитарним лідерам: можна руйнувати демократичні механізми стримування і противаг під гаслом забезпечення безпеки - і зберігати при цьому широку народну підтримку. В умовах, де демократичні

інститути в більшій частині Центральної Америки й так є хиткими, «букелівська» модель може виявитися надзвичайно популярною. [1, с. 31]

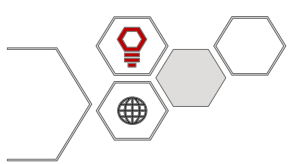
Висновки. Президентство Наїба Букеле є прикладом нового типу авторитаризму, що використовує реальні досягнення у сфері безпеки як інструмент легітимації масштабного демонтажу демократичних інститутів. Феномен «мілленіального авторитаризму» базується на поєднанні успішних популістських апеляцій, відмінного медіабрендингу та систематичного підриву незалежних державних органів - судів, прокуратури та незалежних ЗМІ.

Безперечним результатом кампанії по боротьбі зі злочинністю є різке зниження рівня вбивств: від найвищих у світі показників до найнижчих у регіоні. Однак за цим успіхом приховуються значні соціальні витрати: масові безпідставні затримання, систематичні порушення процесуальних прав, придушення громадянського суспільства та відсутність системної роботи зі структурними причинами злочинності. Без суттєвих реформ у соціально-економічній сфері та сфері верховенства права поточні результати кампанії по боротьбі зі злочинністю ризикують виявитися нестійкими в довгостроковій перспективі.

«Букелізм» як регіональна тенденція становить серйозну загрозу для демократії в Центральній Америці, оскільки пропонує привабливу модель авторитарного управління, здатну забезпечити широку народну підтримку. Ця тенденція потребує уважного моніторингу та системної відповіді міжнародного і регіонального співтовариства, зорієнтованої на вирішення не лише симптомів, а й структурних причин нестабільності.

Список використаних джерел

1. Meléndez-Sánchez M. Latin America Erupts: Millennial Authoritarianism in El Salvador. *Journal of Democracy*. 2021. Vol. 32. No. 3. P. 19

- 32. DOI: 10.1353/jod.2021.0031.

2. Wolf S. El Salvador under Nayib Bukele: the Turn to Electoral Authoritarianism. *Revista de Ciencia Política*. 2024. Vol. 44. No. 2. P. 295 - 321. DOI: 10.4067/s0718-090x2024005000122.

3. Levitsky S., Ziblatt D. *How Democracies Die*. New York : Crown Publishers, 2018. 312 p.

4. Haggard S., Kaufman R. *Backsliding: Democratic Regress in the Contemporary World*. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 222 p.

5. Cruz J. M., Durán-Martínez A. Hiding Violence to Deal with the State: Criminal Pacts in El Salvador and Medellin. *Journal of Peace Research*. 2016. Vol. 53. No. 2. P. 197 - 210. DOI: 10.1177/0022343315626239.

6. Wolf S. *Mano Dura: The Politics of Gang Control in El Salvador*. Austin : University of Texas Press, 2017. 248 p.

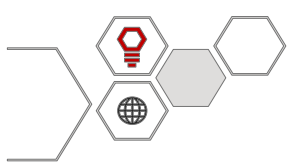
7. Cruz J. M. Central American Maras: From Youth Gangs to Transnational Protection Rackets. *Global Crime*. 2010. Vol. 11. No. 4. P. 379 - 398. DOI: 10.1080/17440572.2010.519518.

8. García Pinzón V. Containing Violence in El Salvador: Community Organization, Transnational Networks and State - Society Relations. *Development and Change*. 2023. Vol. 54. No. 3. P. 561 - 589. DOI: 10.1111/dech.12748.

9. Molinari L. Bukele Consolidates Power with an Iron Fist: Riding the Results of his "War on Gangs". *NACLA Report on the Americas*. 2024. Vol. 56. No. 1. P. 35 - 41. DOI: 10.1080/10714839.2024.2302428.

10. Wolf S. *Mara Salvatrucha: The Most Dangerous Street Gang in the Americas?* *Latin American Politics and Society*. 2012. Vol. 54. No. 1. P. 65 - 99. DOI: 10.1111/j.1548-2456.2012.00143.x.

11. Cruz J. M. *Criminal Violence and Democratization in Central America: The Survival of the Violent State*. *Latin American Politics and Society*. 2011. Vol. 53. No. 4. P. 1 - 33. DOI: 10.1111/j.1548-2456.2011.00132.x.

12. Rosen J. D., Cruz J. M. Gangs, Violence, and Fear: Punitive Darwinism in El Salvador. *Crime, Law and Social Change*. 2023. Vol. 79. No. 2. P. 175 - 194. DOI: 10.1007/s10611-022-10040-3.
13. Meléndez-Sánchez M. Lessons from El Salvador's Authoritarian Turn. *Democracy and Autocracy Newsletter*. 2022. Vol. 20. No. 2. P. 13 - 18.
14. Rosen J. D. Tough-on-Crime Policies: The Cases of Mexico, El Salvador, and Honduras. *Latin American Policy*. 2021. Vol. 12. No. 1. P. 116 - 131. DOI: 10.1111/lamp.12209.
15. Flores-Macías G. A., Zarkin J. The Militarization of Law Enforcement: Evidence from Latin America. *Perspectives on Politics*. 2021. Vol. 19. No. 2. P. 519 - 538. DOI: 10.1017/S1537592719003906.
16. Blitzer J. The Rise of Nayib Bukele, El Salvador's Authoritarian President. *The New Yorker*. 2022. 5 September. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2022/09/12/the-rise-of-nayib-bukele-el-salvadors-authoritarian-president>.
17. Sánchez Cabrera M. Bukele's War Against the Past. *NACLA*. 2023. 9 November. URL: <https://nacla.org/nayib-bukele-war-against-the-past>.
18. Meléndez-Sánchez M. Bukele Has Defeated El Salvador's Gangs - For Now. How? And What Does it Mean for the Region? *Lawfare*. 2023. 27 March. URL: <https://www.lawfaremedia.org/article/bukele-has-defeated-el-salvadors-gangs-now-how-and-what-does-it-mean-region>.
19. Nugent C. El Salvador is Betting on Bitcoin to Rebrand the Country - and Strengthen the President's Grip. *Time*. 2021. 1 October. URL: <https://time.com/6103299/bitcoin-el-salvador-nayib-bukele/>.
20. Stone H. El Salvador Sees Almost 60% Drop in Murders in April, As Gang Truce Holds. *InSight Crime*. 2022. 1 May. URL: <https://insightcrime.org/news/brief/el-salvador-sees-almost-60-drop-in-murders-in-april-as-gang-truce-holds/>.